

ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З ПОКУПЦЯМИ ТА ЗАМОВНИКАМИ НА АГРАРНОМУ ПІДПРИЄМСТВІ

Облік розрахунків з покупцями та замовниками є одним з ключових завдань у вирішенні проблем, що виникають під час поточного управління підприємствами, у тому числі з позиції оптимального співвідношення між ліквідністю та прибутковістю. Тому, доцільно розглянути проблемні питання щодо розрахунків з покупцями та замовниками в обліковому контексті [5].

Потреба в удосконаленні обліку розрахунків з покупцями та замовниками підтверджується збільшенням її частки у складі активів підприємства. Рекомендована науковцями питома вага дебіторської заборгованості у вартості оборотних активів – 40%[1]. В більшості аграрних підприємств питома вага заборгованості дебіторів збільшується на протязі останніх років. Отже, відбувається значне вилучення коштів із обороту підприємства з одного боку за рахунок збільшення величини заборгованості покупців та замовників, а з іншого – за рахунок необхідності погашення зобов'язань перед бюджетом за нарахованими податками у той час, як безпосередній розрахунок з дебіторами ще не відбувся [2].

Досліджуючи організацію обліку дебіторської заборгованості на більшості аграрних підприємств, можна відмітити багато недоліків, пов'язаних з обліком розрахунків з покупцями та замовниками. Причинами цьому послужили: недосконалість змісту Наказу про облікову політику на підприємстві; відсутність додатку до Наказу – графіку документообігу; відсутність графіка індивідуальної роботи бухгалтера-фінансиста; відсутність посадової інструкції; недосконалість форми обліку.

Тому, удосконалення обліку розрахунків з покупцями та замовниками на підприємстві необхідно розпочати з Наказу про облікову політику. У Наказі про облікову політику підприємство має зазначати терміни проведення інвентаризації розмірів дебіторської заборгованості з метою виявлення безнадійної заборгованості, документального підтвердження резерву сумнівних боргів та достовірності його створення на підприємстві.

Отже, найчастіше в Наказі про облікову політику підприємства виділяють наступні недоліки:

- не здійснено групування за строками виникнення та погашення дебіторської заборгованості;
- відсутність даних стосовно аналітичного обліку дебіторської заборгованості, що негативно впливає на проведення аналітичних процедур, адже лише за його допомогою можна більш глибоко та детально контролювати стан дебіторської заборгованості на підприємстві.

Враховуючи вище наведені недоліки організації обліку аграрного підприємства, на нашу думку, доцільно впровадити наступні вдосконалення:

I. Щодо змісту Наказу про облікову політику:

- визначити порядок визнання дебіторської заборгованості;
- вказати обраний альтернативний метод розрахунку резерву сумнівних боргів;
- фіксувати значення коефіцієнта сумнівності, порядок визначення величини резерву сумнівних боргів.

II. Щодо документообігу:

- пропонується виділити основні етапи системи управління документообігом на підприємстві;
- розробити та впровадити зведений графік документообігу, а також індивідуальні у вигляді схем та оперограм.

III. Щодо організації праці бухгалтерів:

- пропонується сформулювати графік індивідуальної роботи для бухгалтера-фінансиста;
- внести зміни до структури та змісту посадової інструкції: виділити додатково розділи «Функції», «Права», в розділі «Загальні положення» вказати кваліфікаційні вимоги до працівника, те, що він повинен знати.

Прострочена заборгованість створює фінансові складності для підприємства і може сильно похитнути його становище на ринку. Це пов'язано з тим, що для придбання виробничих запасів, виплати заробітної плати і т. ін. підприємству необхідні фінансові ресурси, яких буде нестача саме через прострочену заборгованість. Очевидним стає зростання ризику неповернення боргів і зменшення прибутку. Прострочення термінів погашення дебіторської заборгованості, звичайно, віддзеркалюється на стабільності підприємств і тягне за собою негативні наслідки.

У процесі своєї діяльності бухгалтеру фінансисту слід приділити увагу саме недолікам в обліковому процесі, які були нами виявлені. Насамперед, це стосується впровадження відомості аналітичного обліку дебіторської заборгованості, методики розрахунку резерву сумнівних боргів, документального оформлення видачі коштів під звіт, документування інвентаризації дебіторської заборгованості.

Резерв сумнівних боргів формується на підставі інвентаризації дебіторської заборгованості і має на меті забезпечення нормального функціонування підприємства навіть за умови, коли частина боржників не розрахується за своїми зобов'язаннями. Відповідно до вітчизняного законодавства відображення дебіторської заборгованості, пов'язаної з реалізацією продукції, товарів, робіт, послуг у балансі підприємства здійснюється з урахуванням резерву сумнівних боргів, що визначається одним з можливих методів застосування абсолютної суми сумнівної заборгованості або застосування коефіцієнта сумнівності.

На нашу думку значно полегшити контрольні процедури допоможе удосконалення форми акту № інв-17 шляхом введення у формі додаткового рядка, у якому вказати дату виникнення дебіторської заборгованості, а також введенням додаткового стовпчика до таблиці I даної форми «Строк погашення», увести стовпчики, що відобразатимуть інформацію стосовно помилкового віднесення суми дебіторської заборгованості з інших рахунків, що допоможе полегшити контрольні процедури.

Щодо плану рахунків, пропонуємо доповнити субрахунки рахунка 36 "Розрахунки з покупцями і замовниками" субрахунками:

- 365 "Розрахунки з вітчизняними замовниками"

- 366 "Розрахунки з іноземними замовниками" з відповідним корегуванням характеристик субрахунків 361 і 362 Інструкції про застосування плану рахунків.

Запропоновані зміни підвищать аналітичність розрахунків з дебіторами, розділивши покупців та замовників, дозволять відокремити передачу готової продукції замовникам та реалізації товарів покупцям.

Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку не повною мірою дає пояснення щодо застосування регламентованих рахунків. Так, субрахунок 363 має назву "Розрахунки з учасниками ПФГ" і не містить характеристики щодо його застосування.

До дебіторської заборгованості, призначеної для продажу, найчастіше застосовують такі фінансові інструменти, як факторинг. Це зумовлює необхідність детального відображення в обліку аутсортингу, факторингу дебіторської заборгованості шляхом застосування фінансових інструментів.

На сьогодні відступлення прав грошової вимоги з укладенням договору відображають за допомогою субрахунку 377. Віднесення продажу дебіторської заборгованості за товари роботи послуги до складу іншої дебіторської заборгованості у разі передачі боргових прав аутсортеру (фактору) є логічним і методологічно правильним кроком, але викликає перекручення інформації, що негативно впливає на якість прийняття управлінських рішень.

Для обліку аутсортингу пропонуємо ввести до Плану рахунків окремих субрахунок рахунку 37 "Розрахунки з факторингу" з деталізацією в аналітичному обліку. Основним джерелом інформації про фінансовий стан суб'єктів господарювання є фінансова звітність, яка ґрунтується на узагальнених даних фінансового обліку. Облікова інформація про дебіторську заборгованість у фінансовій звітності розкриває стан розрахунків з контрагентами, виступає засобом для проведення фінансового й економічного аналізу та оцінки показників діяльності підприємства.

Таким чином, запровадження у практичну діяльність запропонованих рекомендацій сприятиме подальшому вдосконаленню організації обліку розрахунків з покупцями та замовниками на аграрних підприємствах, а також позитивно вплине на загальний стан підприємства в цілому.

Список використаної літератури:

1. Буднік Т.В., Гнатенко Є.П. Проблеми та шляхи удосконалення дебіторської заборгованості як об'єкта обліку й аналізу. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2016. Випуск 9. С.740– 743
2. Ганусич В.О., Гурська І.В. Облік дебіторської заборгованості: управлінський та організаційний аспекти. *Науковий вісник Ужгородського університету*. 2016. С. 441– 445
3. Іващенко А.С., Гайдамака О.В., Черевик Н.В. Проблеми обліку дебіторської та кредиторської заборгованості в Україні. *Молодий вчений*. 2014. № 4(07). С. 69 – 70
4. Костюнік О. В., Турова Л.Л., Ковтуненко В. М. Шляхи вдосконалення обліку дебіторської заборгованості. *Агросвіт*. 2016. № 6. С. 21 – 31
5. Москалюк Г.О. Облік та контроль дебіторської заборгованості: існуючі проблеми та шляхи їх вирішення. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Львів: Львівської політехніки, 2012. № 721. С. 173-179.